

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

**Ректори Академияи идоракунии
давлатии назди Президента Ҷумҳурии
Тоҷикистон, н.и.п., дотсент
Сафарзода Д.Ҷ.**

2026 с.

ТАҚРИЗИ

**муассисаи пешбар ба диссертатсияи Чилаев Раҳмоналӣ Собирович дар
мавзуи «Сиёсати энергетикаи Ҷумҳурии Тоҷикистон: равандҳо ва
омилҳои татбиқи он» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои
сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 5.6.2 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ**

**Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи
ихтисоси илмӣ.** Кори диссертатсионии Чилаев Раҳмоналӣ Собирович дар
мавзуи «Сиёсати энергетикаи Ҷумҳурии Тоҷикистон: равандҳо ва омилҳои
татбиқи он» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯйи
ихтисоси 5.6.2 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияи сиёсӣ мутобиқат
менамояд ва таҳқиқоти анҷомдодаи довтолаб дар рушди илмҳои сиёсӣ
мусоидат мекунад.

Мубрамияти мавзуи диссертатсияи пешниҳодгардида пеш аз ҳама бо
аҳаммияти рӯзафзуни масъалаҳои энергетика дар сиёсати дохилӣ ва хориҷии
давлатҳо, инчунин бо нақши калидии онҳо дар таъмини рушди устувори
иқтисодӣ ва иҷтимоии кишварҳо муайян мегардад. Дар шароити муосир
энергетика на танҳо ҳамчун соҳаи муҳими иқтисодӣ, балки ҳамчун яке аз
омилҳои муҳими сиёсӣ ва стратегии рушди давлатҳо баррасӣ мешавад.
Таҷрибаи ҷаҳонӣ нишон медиҳад, ки сатҳи рушди низоми энергетикӣ ва
самаранокии сиёсати энергетикӣ ба устувории иқтисодӣ, амнияти миллӣ ва
имкониятҳои рушди дарозмуддати кишварҳо таъсири мустақим мерасонад.
Аз ин рӯ, таҳқиқи масъалаҳои марбут ба ташаккул, татбиқ ва тақмили
сиёсати энергетикӣ дар доираи таҳқиқоти илмӣ аҳаммияти махсус пайдо
менамояд.

Дар шароити ҷаҳонишавӣ ва афзоиши талабот ба захираҳои энергетикӣ
масъалаи таъмини амнияти энергетикӣ ба яке аз масъалаҳои муҳимтарини
сиёсати давлатӣ табдил ёфтааст. Афзоиши аҳоли, рушди босуръати саноат ва
густариши инфрасохтори иқтисодӣ талабот ба энергияро дар сатҳи ҷаҳонӣ ба
таври назаррас зиёд намуда, давлатҳоро водор месозад, ки барои истифодаи
самараноки захираҳои энергетикӣ ва таъмини устувории низоми энергетикӣ
сиёсати муназзами соҳавиро татбиқ намоянд. Дар чунин шароит энергетика
тадриҷан ба яке аз унсурҳои муҳими рақобати иқтисодӣ ва ҳамкориҳои

байналмилалӣ мубаддал гардида, сиёсати энергетикӣ ба воситаи муҳими танзими муносибатҳои иқтисодӣ ва сиёсии байнидавлатӣ табдил ёфтааст.

Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун кишвари дорои захираҳои бузурги гидроэнергетикӣ имкониятҳои васеъ барои рушди соҳаи энергетика дорад. Тибқи арзёбиҳои коршиносон, иқтидори гидроэнергетикии кишвар аз ҷумлаи бузургтарин иқтидорҳо дар минтақа ба ҳисоб меравад, ки метавонад на танҳо талаботи дохилии кишварро бо неруи барқ таъмин намояд, балки барои рушди ҳамкориҳои минтақавӣ ва содироти неруи барқ ба кишварҳои ҳамсоя низ замина фароҳам оварад. Бо вучуди ин, истифодаи самаранокии ин иқтидорҳо ва татбиқи сиёсати муназзами энергетикӣ ба таҳқиқоти илмӣ амиқ, арзёбии омилҳои таъсиррасон ба рушди соҳа ва муайян намудани роҳҳои самараноки татбиқи сиёсати энергетикӣ ниёз дорад.

Дар давраи соҳибистиклолӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба рушди соҳаи энергетика таваҷҷуҳи махсус зоҳир намуда, як қатор барномаҳо ва лоиҳаҳои муҳими давлатӣ дар ин самт амалӣ гардиданд. Бунёди неругоҳҳои барқи обӣ, навсозии инфрасохтори энергетикӣ, татбиқи лоиҳаҳои минтақавии энергетикӣ ва рушди ҳамкориҳои энергетикӣ бо кишварҳои минтақа аз ҷумлаи тадбирҳои муҳим дар самти таъмини истиқлолияти энергетикӣ ба ҳисоб мераванд. Ҳамзамон, татбиқи чунин лоиҳаҳо ба таҳкими мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар низоми муносибатҳои минтақавӣ ва густариши ҳамкориҳои иқтисодӣ мусоидат менамояд.

Бо вучуди ин дастовардҳо, дар соҳаи энергетика ҳанӯз ҳам як қатор масъалаҳои ҳалталаб боқӣ мемонанд, ки ба тақмили сиёсати энергетикӣ ва муайян намудани самтҳои афзалиятноки рушди он вобаста мебошанд. Аз ҷумла, масъалаҳои истифодаи самаранокии захираҳои энергетикӣ, рушди манбаъҳои барқароршавандаи энергия, тақмили инфрасохтори энергетикӣ, ҷалби сармоягузориҳои хориҷӣ ва густариши ҳамкориҳои энергетикӣ бо кишварҳои минтақа аз ҷумлаи масъалаҳои мебошанд, ки таҳқиқи илмӣ онҳо аҳаммияти муҳим дорад.

Дар ин замина, таҳқиқи масъалаҳои марбут ба сиёсати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, муайян намудани омилҳои асосии ташаккул ва татбиқи он, инчунин арзёбии нақши энергетика дар рушди иқтисодӣ ва ҳамкориҳои минтақавӣ аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ дорад. Диссертатсияи Чилаев Раҳмоналӣ Собирович маҳз ба таҳлили ҳамин масъалаҳо бахшида шуда, дар он равандҳои асосии ташаккул ва рушди сиёсати энергетикӣ кишвар, омилҳои таъсиррасон ба татбиқи он ва дурнамои рушди соҳа дар шароити муосир мавриди таҳқиқи илмӣ қарор гирифтаанд. Аз ин рӯ, мавзӯи интиҳобгардида дорои аҳаммияти муҳими илмӣ ва амалӣ буда, ба талаботи таҳқиқоти муосири илмҳои сиёсӣ ҷавобгӯ мебошад.

Дарачаи асосноккунии гузоришҳои илмӣ, хулосаҳо ва пешниҳодҳое, ки дар диссертатсия оварда шудаанд. Дар чараёни таҳқиқоти анҷомдода Чилаев Раҳмоналӣ Собирович тавонистааст натиҷаҳои илмӣ, хулосаҳо ва пешниҳодҳои худро дар заминаи таҳлили муназзам ва истифодаи усулҳои пазируфтаи илмӣ асоснок намояд. Муаллиф масъалаи сиёсати энергетикӣи Ҷумҳурии Тоҷикистонро ҳамчун самти муҳими сиёсати давлатӣ баррасӣ намуда, онро дар иртибот бо равандҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва сиёсии кишвар мавриди таҳлили илмӣ қарор додааст. Татбиқи чунин равиш имкон додааст, ки омилҳои асосии ташаккул ва рушди сиёсати энергетикӣ, инчунин нақши он дар таъмини рушди устувори иқтисодӣ ва таҳкими амнияти энергетикӣи кишвар бо далелҳои мушаххас нишон дода шаванд.

Дар таҳқиқот муаллиф аз усулҳои гуногуни таҳлили илмӣ, аз ҷумла усулҳои таҳлили системавӣ, муқоисавӣ, таърихӣи мантиқӣ ва таҳлили сохторию функционалӣ истифода бурда, масъалаҳои марбут ба сиёсати энергетикӣро дар пайваستاгӣ бо воқеияти иқтисодӣи сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди омӯзиш қарор додааст. Асосноккунии хулосаҳои илмӣ ба омӯзиши санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии миллӣ, барномаҳо ва стратегияҳои давлатӣи рушди соҳаи энергетика, инчунин ба истифодаи адабиёти илмӣи ватанӣ ва хориҷӣ така мекунад. Ин омил ба натиҷаҳо ва хулосаҳои пешниҳодшуда асоснокӣи назариявӣ ва аҳаммияти амалӣ мебахшад.

Қиҳати муҳими таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки муаллиф масъалаи сиёсати энергетикӣро дар иртибот бо тағйирёбии муҳити иқтисодӣ ва сиёсии ҷаҳонӣ, афзоиши талабот ба захираҳои энергетикӣ ва густариши ҳамкориҳои минтақавӣ баррасӣ намудааст. Дар ин замина, таъсири равандҳои ҷаҳонишавӣ, рушди манбаъҳои барқароршавандаи энергия ва аҳаммияти ҳамкориҳои энергетикӣ бо кишварҳои минтақа ба рушди соҳаи энергетикаи Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил карда шудаанд. Хулосаҳои пешниҳодшуда дар асоси таҳлили воқеъбинонаи вазъи соҳаи энергетика, имкониятҳои захиравии кишвар ва таҷрибаи рушди соҳа дар давраи соҳибистиклолӣ баён гардидаанд.

Муаллиф дар асоси таҳқиқоти анҷомдода ба натиҷаҳои расидааст, ки сиёсати энергетикӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд ба истифодаи самараноки иқтидорҳои гидроэнергетикӣ, рушди манбаъҳои барқароршавандаи энергия, такмили инфрасохтори энергетикӣ ва густариши ҳамкориҳои минтақавӣ равона гардад. Ё бо далел нишон медиҳад, ки истифодаи босамари захираҳои энергетикӣ метавонад на танҳо ба таъмини талаботи дохилии кишвар бо неруи барқ мусоидат намояд, балки барои рушди ҳамкориҳои иқтисодӣ ва боло бурдани мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар низомии муносибатҳои минтақавӣ низ аҳаммияти муҳим дорад.

Тавсияҳои пешниҳоднамудаи муаллиф дорои хусусияти амалӣ буда, ба такмили сиёсати энергетикӣ кишвар, истифодаи самараноки захираҳои энергетикӣ, ҷалби сармоягузорӣ ба соҳаи энергетика ва рушди инфрасохтори соҳавӣ равона гардидаанд. Пешниҳодҳои мазкур метавонанд дар таҳияи барномаҳо ва стратегияҳои рушди соҳаи энергетика, инчунин дар такмили механизмҳои татбиқи сиёсати энергетикӣ мавриди истифода қарор гиранд.

Бо назардошти гуфтаҳои боло метавон таъкид намуд, ки дараҷаи асосноккунии натиҷаҳои илмӣ, хулосаҳо ва пешниҳодҳои, ки дар диссертатсия оварда шудаанд, қаноатбахш буда, ба талаботи таҳқиқоти илмӣ соҳаи сиёсатшиносӣ ҷавобгӯ мебошанд. Хулосаҳои пешниҳодшуда бо мантиқ ва далелҳои илмӣ асоснок гардида, тавсияҳои илмӣ-амалӣ метавонанд дар такмили сиёсати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва рушди минбаъдаи соҳаи энергетика мавриди истифода қарор гиранд.

Навгонии илмӣ таҳқиқ ва саҳеҳии натиҷаҳои гирифташуда.

Навгонии илмӣ таҳқиқоти анҷомдода пеш аз ҳама дар он зоҳир мегардад, ки масъалаи сиёсати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун самти муҳими сиёсати давлатӣ дар доираи таҳқиқоти муназзами сиёсатшиносӣ мавриди баррасии ҳамачониба қарор гирифтааст. Муаллиф кӯшиш намудааст, ки равандҳои ташаккул ва татбиқи сиёсати энергетикӣ дар шароити соҳибистиклолӣ аз нигоҳи илмӣ таҳлил намуда, омилҳои асосии таъсиррасон ба рушди ин соҳаи муҳимро муайян созад. Дар натиҷаи чунин баррасӣ ҷойгоҳ ва аҳаммияти сиёсати энергетикӣ дар низоми сиёсати давлатӣ ва рушди иқтисодию иҷтимоии кишвар равшантар нишон дода шудааст.

Дар таҳқиқот ҷанбаҳои назариявӣ методологии сиёсати энергетикӣ мавриди таҳлили илмӣ қарор гирифта, нақши он дар таҳкими истиклолияти энергетикӣ ва рушди соҳаҳои гуногуни иқтисоди миллӣ асоснок карда шудааст. Муаллиф кӯшиш кардааст, ки моҳият ва хусусиятҳои сиёсати энергетикӣ дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дарназардошти имкониятҳои захиравӣ кишвар ва воқеияти рушди иқтисодӣ муайян намояд. Ҳамзамон, дар диссертатсия масъалаҳои марбут ба хусусиятҳо, мушкилот ва пешомади сиёсати энергетикӣ кишвар дар давраи соҳибистиклолӣ баррасӣ гардида, самтҳои асосии рушди минбаъдаи соҳа нишон дода шудаанд.

Яке аз ҷанбаҳои муҳими навгонии таҳқиқ дар муайян намудани имконият ва аҳаммияти рушди энергияи барқароршаванда дар Ҷумҳурии Тоҷикистон зоҳир мегардад. Муаллиф бо таъкид ба таҳлили имкониятҳои мавҷудаи кишвар, махсусан иқтидорҳои гидроэнергетикӣ, нишон медиҳад, ки истифодаи самараноки чунин захираҳо метавонад ба таҳкими амнияти энергетикӣ ва рушди устувори иқтисодӣ мусоидат намояд. Дар ин замина, аҳаммияти рушди гидроэнергетика, инчунин истифодаи минбаъҳои

альтернативии энергия, аз ҷумла неруи офтоб ва бод, ҳамчун самтҳои муҳими сиёсати энергетикӣ асоснок карда шудааст.

Ҳамчунин дар диссертатсия дастовардҳо ва муваффақиятҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи энергетика арзёбӣ гардида, аҳаммияти стратегии онҳо дар шароити соҳибистиклолӣ нишон дода шудааст. Муаллиф бо истифода аз маводи таҳлилӣ ва маълумоти оморӣ кӯшиш намудааст, ки нақши соҳаи энергетикаро дар рушди иқтисодию иҷтимоии кишвар ва таҳкими ҳамкориҳои минтақавӣ нишон диҳад. Дар баробари ин, як қатор тавсияҳо барои бартараф намудани мушкилоти мавҷуда дар соҳаи энергетика пешниҳод гардида, мавқеи геоиқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар низоми муносибатҳои минтақавӣ ва байналмилалӣ мавриди таҳлил қарор гирифтааст. Саҳеҳии натиҷаҳои таҳқиқот бо истифодаи манбаъҳои гуногуни илмӣ, санадҳои меъёрӣ-ҳукукии миллӣ, барномаҳои давлатӣ ва маводи таҳлилӣ таъмин гардидааст. Муаллиф дар чараёни таҳқиқ аз усулҳои гуногуни таҳлили илмӣ истифода бурда, масъалаҳои марбут ба сиёсати энергетикиро дар заминаи воқеияти иқтисодию сиёсӣ ва иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди баррасӣ қарор додааст. Хулосаҳо ва натиҷаҳои пешниҳодшуда дар асоси таҳлили муназзам ва далелнок ташаккул ёфта, дорои асоснокии илмӣ мебошанд.

Дар маҷмуъ метавон таъкид намуд, ки наwgонии илмӣ таҳқиқот дар таҳлили ҳамаҷонибаи масъалаҳои сиёсати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муайян намудани омилҳои асосии таъсиррасон ба рушди он зоҳир мегардад. Натиҷаҳои бадастомада бо далелҳои илмӣ асоснок буда, метавонанд барои таҳқиқоти минбаъда дар самти омӯзиши сиёсати энергетикӣ ва тақмили сиёсати давлатии соҳа аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ дошта бошанд.

Аҳаммияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии ва натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо. Натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дорои аҳаммияти муайян дар самтҳои илмӣ, амалӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ мебошанд. Пеш аз ҳама, аҳаммияти илмӣ таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки масъалаи сиёсати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун самти муҳими сиёсати давлатӣ дар доираи таҳқиқоти муназзами илмӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Дар таҳқиқот равандҳои ташаккул ва татбиқи сиёсати энергетикӣ, нақши он дар рушди иқтисодӣ ва таъсири омилҳои гуногун ба рушди соҳа таҳлил гардида, заминаҳои назариявии омӯзиши ин масъала дар доираи илмҳои сиёсӣ тақмил дода шудаанд. Ин баррасӣ метавонад ба густариши таҳқиқоти минбаъда дар самти омӯзиши сиёсати энергетикӣ ва нақши он дар рушди давлат мусоидат намояд.

Аҳаммияти амалии таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки хулосаҳо ва пешниҳодҳои пешниҳодшуда метавонанд дар ҷаҳолияти мақомоти давлатӣ, сохторҳои соҳавии энергетика ва муассисаҳои таҳлилӣ мавриди истифода қарор гиранд. Тавсияҳои муаллиф вобаста ба тақмили сиёсати энергетикӣ, истифодаи самараноки захираҳои гидроэнергетикӣ, рушди манбаъҳои барқароршавандаи энергия ва густариши ҳамкориҳои энергетикӣ метавонанд ҳангоми таҳия ва амалисозии барномаҳо ва стратегияҳои давлатӣ дар соҳаи энергетика ба назар гирифта шаванд. Илова бар ин, натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд дар тақмили механизмҳои идоракунии соҳаи энергетика ва рушди инфрасохтори энергетикӣ низ саҳм гузоранд.

Ҷиҳати иҷтимоии таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки рушди соҳаи энергетика бо беҳтар гардидани сатҳи зиндагии аҳоли ва таъмини устувори ҷомеа бо нуруи барқ алоқаманд мебошад. Татбиқи пешниҳодҳои пешниҳодшуда метавонад ба беҳтар гардидани таъминоти энергетикӣ аҳоли, рушди инфрасохтори иҷтимоӣ ва таҳкими суботи иҷтимоӣ мусоидат намояд. Ҳамзамон, истифодаи самараноки иқтидорҳои энергетикӣ метавонад ба рушди минтақаҳои гуногуни кишвар ва баланд гардидани сатҳи зиндагии аҳоли таъсири мусбат расонад.

Ҷанбаи иқтисодии таҳқиқот низ аҳаммияти муҳим дорад, зеро соҳаи энергетика яке аз бахшҳои калидии иқтисоди миллӣ ба ҳисоб меравад. Истифодаи самараноки захираҳои энергетикӣ, рушди инфрасохтори энергетикӣ ва густариши ҳамкориҳои энергетикӣ метавонанд ба рушди истеҳсолот, афзоиши иқтидори иқтисодӣ ва беҳтар гардидани муҳити сармоягузорӣ мусоидат намоянд. Дар ин замина, татбиқи тавсияҳои пешниҳодшуда метавонад ба таҳкими амнияти энергетикӣ ва рушди устувори иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат намояд.

Натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ метавонанд дар раванди таълим ва омодакунии кадрҳои соҳавӣ низ истифода шаванд. Аз ҷумла, маводи таҳқиқот метавонад ҳангоми омӯзиши фанҳои сиёсатшиносӣ, муносибатҳои байналмилалӣ ва идоракунии давлатӣ, инчунин дар таҳияи барномаҳои таълимӣ ва дастурҳои методӣ барои муассисаҳои таҳсилоти олӣ мавриди истифода қарор гирад. Аз ин рӯ, натиҷаҳои таҳқиқот дорои аҳаммияти илмӣ ва амалӣ буда, метавонанд дар тақмили сиёсати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва рушди минбаъдаи соҳаи энергетика истифода шаванд.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ, дурустӣ ва асоснокии натиҷаҳои таҳқиқ. Натиҷаҳо, хулосаҳо ва пешниҳодҳо, ки дар диссертатсияи Чилаев Раҳмоналӣ Собирович пешниҳод гардидаанд, аз ҷиҳати илмӣ асоснок ва эътимоднок арзёбӣ мегарданд. Муаллиф дар раванди таҳқиқ масъалаи сиёсати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар заминаи таҳлили муназзами равандҳои сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ марбут ба рушди

соҳаи энергетика мавриди баррасӣ қарор дода, барои ба даст овардани натиҷаҳои илмӣ аз усулҳои пазируфташудаи таҳқиқоти илмҳои сиёсӣ истифода намудааст. Эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот пеш аз ҳама бо истифодаи васеи сарчашмаҳои илмӣ, санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии миллӣ, барномаҳо ва стратегияҳои давлатии марбут ба рушди соҳаи энергетика таъмин мегардад. Дар таҳқиқот маводи таҳлилӣ, маълумоти омӯрӣ ва асарҳои илмӣ муҳаққиқони ватанӣ ва хориҷӣ истифода шуда, масъалаҳои марбут ба сиёсати энергетикӣ дар иртибот бо воқеияти иқтисодию сиёсӣ ва иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил гардидаанд. Ин омил имкон додааст, ки хулосаҳои пешниҳодшуда бо далелҳои кофӣ илмӣ асоснок гарданд.

Ҳамзамон, муаллиф дар чараёни таҳқиқ аз усулҳои гуногуни таҳлили илмӣ, аз ҷумла таҳлили системавӣ, усули муқоисавӣ, таҳлили таърихӣ, мантиқӣ ва баррасии сохторӣ, функционалӣ истифода бурда, масъалаҳои марбут ба сиёсати энергетикӣ аз ҷанбаҳои гуногун таҳлил намудааст. Татбиқи чунин равиш имконият фароҳам овардааст, ки равандҳои ташаққул ва рушди сиёсати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, омилҳои таъсиррасон ба татбиқи он ва дурнамои рушди соҳа ба таври мукамал баррасӣ шаванд. Дурустӣ ва асоснокии натиҷаҳои таҳқиқот инчунин бо мутобиқати мантиқӣ хулосаҳо ба ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқот таъмин мегардад. Хулосаҳо аз таҳлили пайдарпайи масъалаҳо бармеоянд ва дар асоси далелҳои илмӣ ташаққул ёфтаанд. Пешниҳодҳо ва тавсияҳои муаллиф низ дар заминаи таҳлили воқеияти рушди соҳаи энергетика ва имкониятҳои мавҷудаи кишвар ироа гардида, метавонанд дар раванди тақмили сиёсати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва рушди минбаъдаи соҳаи энергетика мавриди истифода қарор гиранд.

Бо назардошти гуфтаҳои боло, метавон хулоса намуд, ки натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ аз ҷиҳати илмӣ эътимоднок буда, хулосаҳо ва пешниҳодҳои пешниҳодшуда бо далелҳои илмӣ асоснок гардидаанд ва ба талаботи таҳқиқоти илмӣ соҳаи сиёсатшиносӣ ҷавобгӯ мебошанд.

Саҳми шахсии доктараби дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқ. Саҳми шахсии доктараби дараҷаи илмӣ Чилаев Раҳмоналӣ Собирович дар он ифода меёбад, ки ӯ мустақилона масъалаҳои марбут ба сиёсати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро мавриди таҳқиқ қарор дода, равандҳо ва омилҳои асосии ташаққул ва татбиқи онро дар шароити соҳибистиклолӣ таҳлил намудааст. Муаллиф бо таъҷил ба омӯзиши адабиёти илмӣ ватанӣ ва хориҷӣ, таҳлили санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқии марбут ба соҳаи энергетика ва барномаҳои давлатии рушди соҳа, заминаҳои назариявӣ ва амалии сиёсати энергетикӣ мавриди баррасии илмӣ қарор додааст. Дар чараёни таҳқиқ доктараб тавонистааст масъалаҳои асосии марбут ба рушди сиёсати энергетикӣ дар робита бо вазъи иқтисодию сиёсӣ ва иҷтимоии кишвар таҳлил намуда,

омилҳои таъсиррасон ба ташаккул ва татбиқи сиёсати энергетикиро муайян созад. Муаллиф инчунин имкониятҳои рушди соҳаи энергетика, бахусус истифодаи иқтидорҳои гидроэнергетикӣ ва рушди манбаҳои барқароршавандаи энергияро арзёбӣ намуда, нақши онҳоро дар таъмини амнияти энергетикӣ ва рушди устувори иқтисодии кишвар асоснок кардааст.

Ҳамзамон, дар диссертатсия натиҷаҳои таҳқиқоти муаллиф дар шакли хулосаҳо ва пешниҳодҳои илмӣ-амалӣ пешниҳод гардидаанд, ки ба такмили сиёсати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, истифодаи самараноки захираҳои энергетикӣ ва рушди минбаъдаи соҳаи энергетика равона шудаанд. Маводи таҳқиқот, таҳлилҳо ва хулосаҳои пешниҳодшуда маҳсули кори мустақилонаи муаллиф буда, саҳми шахсии ӯро дар омӯзиши масъалаҳои сиёсати энергетикӣ ва рушди соҳаи энергетикаи кишвар инъикос менамоянд.

Наشري натиҷаҳои таҳқиқ аз рӯйи мавзӯи диссертатсия. Натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионии доктарабон дараҷаи илмӣ дар як қатор мақолаҳои илмӣ ба нашр расида, мухтасари асосии диссертатсияро инъикос менамоянд. Нашри ин мақолаҳо дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ ба талаботи банди 35-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ гардида, бо тағйири иловаҳо аз 26 июни соли 2023, №295 такмил дода шудааст, мутобикат дорад. Мақолаҳои илмӣ нашршуда масъалаҳои асосии марбут ба сиёсати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, равандҳои ташаккул ва татбиқи он, инчунин омилҳои таъсиррасон ба рушди соҳаи энергетикаро дар бар гирифта, натиҷаҳо ва хулосаҳои муҳими таҳқиқоти диссертатсиониро инъикос менамоянд.

Арзёбии мазмуни диссертатсия. Диссертатсияи Чилаев Раҳмоналӣ Собирович аз муқаддима, се боб, шаш зербоб, хулоса, пешниҳодҳо, рӯйхати адабиёти истифодашуда ва феҳристи истилоҳот иборат буда, мазмуни он ба таври пайдарпай ва мантиқӣ сохторбандӣ шудааст.

Боби якуми диссертатсия – «Масъалаҳои илмӣ назариявии сиёсати энергетикӣ» ба баррасии асосҳои назариявӣ ва мафҳумии сиёсати энергетикӣ бахшида шудааст. Дар ин боб муаллиф моҳият ва мазмуни сиёсати энергетикиро ҳамчун ҷузъи муҳими сиёсати давлатӣ мавриди таҳлил қарор дода, нақши онро дар рушди иқтисодӣ ва таъмини амнияти энергетикӣ нишон медиҳад. Ҳамчунин, аҳамияти стратегияи энергетика дар рушди ҷомеа ва муносибатҳои минтақавӣ мавриди баррасии илмӣ қарор гирифта, имкониятҳои гидроэнергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва нақши онҳо дар рушди иқтисодӣ ва таҳкими ҳамкориҳои байнидавлатӣ асоснок карда шудаанд.

Боби дуюми диссертатсия – «Роҳҳои асосии инкишофи сиёсати энергетикӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи истиқлолият» ба таҳлили равандҳои ташаккул ва рушди сиёсати энергетикӣ дар шароити соҳибистиқлолӣ бахшида шудааст. Дар ин боб муаллиф масъалаҳои марбут ба рушди соҳаи энергетика, татбиқи барномаҳо ва лоиҳаҳои муҳими давлатӣ, инчунин нақши онҳо дар таъмини истиқлолияти энергетикӣи кишварро таҳлил намудааст. Ҳамзамон, дар боб масъалаи рушди манбаъҳои барқароршавандаи энергия ва имкониятҳои истифодаи онҳо дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ гардида, аҳаммияти онҳо дар таъмини рушди устувори иқтисодӣ нишон дода шудааст.

Боби сеюми диссертатсия – «Заминаҳои дохилию берунаи рушди сиёсати энергетикӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити муосир» ба таҳлили омилҳои бахшида шудааст, ки ба ташаккул ва рушди сиёсати энергетикӣи кишвар таъсир мерасонанд. Дар ин боб масъалаи нақши сиёсати энергетикӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар минтақаҳои Осиёи Марказӣ ва Осиёи Ҷанубӣ, аҳаммияти ҳамкориҳои энергетикӣ ва татбиқи лоиҳаҳои минтақавӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Ҳамзамон, дурнамои рушди сиёсати энергетикӣи кишвар дар робита бо ҳадафҳои саноатикунони босуръати кишвар, истифодаи манбаъҳои барқароршавандаи энергия ва тақмили инфрасохтори энергетикӣ таҳлил гардидааст.

Дар маҷмӯъ, мазмуни диссертатсия бо дарназардошти сохтори мантиқӣ ва пайдарпайии таҳлил пешниҳод гардида, масъалаҳои асосии сиёсати энергетикӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи бобҳо ва зербобҳо ба таври муназзам баррасӣ шудаанд. Натиҷаҳо ва хулосаҳои пешниҳодшуда аз таҳлили илмӣ масъала бармеоянд ва метавонанд барои омӯзиши минбаъдаи масъалаҳои сиёсати энергетикӣ ва тақмили сиёсати давлатии соҳа аҳаммияти муайян дошта бошанд.

Бо вучуди арзёбии мусбат ва сатҳи умумии баланди таҳқиқот, дар диссертатсияи Чилаев Раҳмоналӣ Собирович як қатор мулоҳизаҳои тавсиявӣ ба назар мерасанд, ки баррасии онҳо метавонад ба тақмили минбаъдаи таҳқиқот ва густариши доираи баррасии мавзӯ мусоидат намояд:

1. Дар зербоби якуми боби сеюм масъалаи нақши сиёсати энергетикӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар минтақаи Осиёи Ҷанубӣ дар сатҳи зарурӣ ва бо таҳлили муфассал баррасӣ нашудааст. Ба назар мерасад, ки таҳлили амиқтари имкониятҳои ҳамкориҳои энергетикӣ бо кишварҳои ин минтақа метавонад мазмуни таҳқиқотро ғанӣ гардонад.

2. Дар баъзе қисматҳои диссертатсия таҳлили таҷрибаи кишварҳои хориҷӣ дар соҳаи сиёсати энергетикӣ бештар хусусияти тавсифӣ дошта, муқоисаи муфассали он бо шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври пурра инъикос наёфтааст. Тақвияти ҷанбаи муқоисавӣ таҳқиқот метавонад ба

равшантар гардидани имкониятҳои рушди соҳаи энергетика мусоидат намояд.

3. Ҳангоми баррасии масъалаҳои марбут ба рушди манбаъҳои барқароршавандаи энергия, махсусан истифодаи неруи офтобӣ ва бодӣ, таҳлили омилҳои иқтисодӣ ва технологӣ дар баъзе мавридҳо ба таври мухтасар пешниҳод гардидааст. Баррасии муфассалтари ин ҷанбаҳо метавонад арзиши таҳқиқотро боз ҳам баланд намояд.

4. Дар диссертатсия масъалаи ҷалби сармоягузории хориҷӣ ва нақши он дар рушди инфрасохтори энергетикӣ кишвар ба таври умумӣ баррасӣ гардида, таҳлили муфассали механизмҳои амалии ҷалби ҷунин сармоягузориҳо камтар ба назар мерасад. Таҳлили амиқтари ин масъала метавонад ҷанбаи амалии таҳқиқотро тақвият диҳад.

5. Дар матни диссертатсия дар баъзе мавридҳо хатогиҳои имлоӣ ва услубӣ ба назар мерасанд, ки ислоҳи онҳо метавонад ба беҳтар гардидани сифати таҳрири кори илмӣ мусоидат намояд.

Бо вучуди ин мулоҳизаҳо, эродҳои зикршуда хусусияти тавсиявӣ дошта, аҳаммияти назариявӣ амалии диссертатсияи мазкурро коҳиш намерасонанд ва ба муҳтавои умумии таҳқиқот таъсири манфӣ намерасонанд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия. Диссертатсияи Чилаев Раҳмоналӣ Собирович дар мавзӯи «Сиёсати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон: равандҳо ва омилҳои татбиқи он» ҳамчун кори мустақили илмӣ таҳия гардида, ба баррасии масъалаҳои муҳими сиёсати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи энергетика бахшида шудааст. Мазмун ва сохтори диссертатсия ба талаботи корҳои илмӣ ҷавобгӯ буда, натиҷаҳои бадастомада аз таҳлили муназзами масъала бармеоянд. Кори диссертатсионӣ аз ҷиҳати мазмун, тартиби таҳия ва сатҳи илмӣ таҳқиқ ба талаботи бандҳои 31 ва 33-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ гардида, бо тағйири иловаҳо аз 26 июни соли 2023, №295 такмил дода шудааст, мутобиқат менамояд.

Автореферати диссертатсия тибқи тартиби муқарраргардида таҳия гардида, мазмуни асосӣ ва натиҷаҳои муҳими таҳқиқоти илмиро ба таври мухтасар инъикос мекунад. Дар он масъалаҳои асосии таҳқиқот, хулосаҳо ва пешниҳодҳои муаллиф вобаста ба сиёсати энергетикӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон баён гардидаанд.

Бо дарназардошти аҳаммияти илмӣ ва амалии натиҷаҳои таҳқиқот, инчунин сатҳи таҳлили масъала, метавон таъкид намуд, ки диссертатсияи Чилаев Раҳмоналӣ Собирович ба талаботи корҳои диссертатсионӣ ҷавобгӯ буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз

рӯйи ихтисоси 5.6.2 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ сазовор доништа мешавад.

Тақризи муассисаи пешбар дар асоси муқаррароти бандҳои 76-79 ва 81-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30.06.2021, №267 тасдиқ гардидааст таҳия ва пешниҳод шудааст.

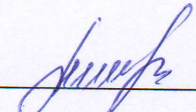
Тақризи мазкур дар маҷлиси кафедраи сиёсатшиносӣ ва робита бо ҷомеаи Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 18 март соли 2026, протоколи № 8 муҳокима гардида, тасдиқ шудааст.

Дар маҷлиси кафедра 14 нафар иштирок намуданд. Натиҷаи овоздиҳӣ: “тарafdор” – 14 нафар, “муқобил” – нест, “бетараф” – нест.

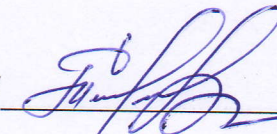
Раиси маҷлис,
номзади илмҳои сиёсӣ,
дотсент

/ / Музаффарзода Ф.

Котиби маҷлис,
номзади илмҳои сиёсӣ

/ / Расулзода Р.

Лоиҳаи тақриз омода гардид
аз ҷониби номзади илмҳои
сиёсӣ

/ / Турдиназаров А.

Имзоҳои номзади илмҳои сиёсӣ, дотсент Музаффарзода Ф., номзади илмҳои сиёсӣ Расулзода Р. ва номзади илмҳои сиёсӣ Турдиназаров А. -ро тасдиқ менамоям.

Сардори раёсати кадрҳо,

коргузорӣ ва корҳои

махсуси Академияи

идоракунии давлатии назди

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Суроғаи муассиса:

734003 – Ҷумҳурии Тоҷикистон

шаҳри Душанбе, ноҳияи Исмоили

Сомонӣ, кучаи Саид Носир, №:33,

Тел: 224-89-45.

Сомонаи расмӣ: www.apa/tj

Насурдинзода А. Н.